

EGE VE KIBRIS

Türkiye ile Yunanistan arasında anlaşmazlık konusu olan Ege sorununun şu son günlerde büründüğü biçim, sorunun esasına ilişkin hususlardan ziyade ikincil denilebilecek nedenlerden doğmaktadır. Ama bundan dolayı, sorunun bugün aldığı biçim ve tırmadığı düzey önemsizdir, denilemez, önemi küçümsenemez de. Zaman olur ki, ikincil, günlük etkenler birden ön plana çıkar, ağır basar ve sorunun temel unsurlarının zorunlu kılmadığı sonuçlar birden doğurur. Ege kıta sahanlığına ilişkin bugünkü durum bu niteliktedir. Hiç gerekmediği ve gerek Yunanistan'a, gerekse Türkiye'ye büyük zararlardan başka bir şey getirmeyeceği halde, ve gerçekte de istenmediği halde, iki ülke arasında bir savaş patlak verebilir. Böyle bir olasılık kesinlikle önlenmelidir.

Batısının en büyük kısmı Ege'ye uzanan Türkiye'nin Ege'de kıta sahanlığı bulunduğu açıktır. Karşılıklı kıta sahanlıklarının saptanmasına ilişkin olarak teknisyenler düzeyinde Bern'de görüşmeler yapılagelmiş olduğuna göre Yunanistan Türkiye'nin Ege'de kıta sahanlığına sahip bulunduğunu esasta kabul etmiştir. Sorun iki ülkenin sahanlıklarının sınırının saptanmasıdır.

Sorunun mutlaka barışçı yoldan çözümlenmesi kabul edilmeli ve sağlanmalıdır. Barışçı olmazsa silahla da olur gibi bir düşünce kafalardan silinip atılmalıdır. Barışçı yol tartışmasız ve tereddütsüz benimsendikten sonra bunun somut yöntemleri bulunmalı ve uygulanmalıdır. Sorun bugün budur. Diğer bütün sorunlar, iddialar, savaşın önlenmesi sorunu karşısında ikinci planda kalır. Bu gün için hiç bir sorun savaşın önlenmesi kadar önemlidir.

Kamuoyunu heyecanlandıran, savaş öncesi havası yaratıp bu havayı kızıştıran davranışlardan titizlikle kaçınmak gerekirken bugün her iki ülkede de bunun tersi yapılmakta, heyecan yükseltici ve savaşa yol açabilecek bir hava tehlikeli biçimde körüklenmektedir. Sorunun temel öğelerinin akılcı, gerçekçi incelenmesi ve çözümünün aranması yerine, taviz verir, geriler duruma düşmemek kaygısı, karşısındakinden daha baskın çıkma eğilimi ağır basmaktadır. Bunun sonucu olarak da sözü-nü ettiğimiz hava oluşup kızışmaktadır.

Sorunun tartışmasını bu havadan çıkartmak şarttır. Ülkeyi yönetenler soğukkanlı, gerçekçi, akılcıca hesaplı olma ve davranma durumundadırlar. Bu nitelikte ve sorunlara geniş bir perspektif içinde uzun vadeli açıdan bakan bir politika yürütenler sonunda kazanırlar.

"Kıbrıs'ın tamamını isteseydik işgal edebilirdik; şimdi de edebiliriz. Tarihte on iki ada Türk'lerin olmuştu; hiç bir zaman Yunanlıların olmamıştır. Yunanlılarla aramızda savaş çıkarsa yenen biz oluruz" tavrından ve bu yollu sözlerden vazgeçilmelidir. Bu, tavır hem karşı tarafı, meydan okumada geri kalmama kaygısıyla sert karşı çıkışlara iteleyerek gerilimi yükseltmekte, hem dünya politik çevrelerinde Türkiye'ye kötü puan verdimekte, hem de içte gerçekleri görmekten uzak kof, şo-

ven bir milliyetçiliği körüklemektedir.

Durmadan Çandarlı ile Sismik 1'i, CHP koalisyonu zamanındaki durum ile MC iktidarındaki durumu kıyaslayıp Demirel ve Ortakları iktidarını kışkırtmak artık bir yana bırakılmalı. Olmuş ile ölmüşe çare olmadığına göre, artık bugün ve gelecek üzerinde durulmalı, bir savaşa meydan vermeden sorunun gerçekliğe ve hakkaniyete uygun çözümü için neler yapılabilir, onun üzerinde durulmalıdır.

Her ne kadar kıta sahanlıkları sınırlarının tesbiti teknik bir konu ise de, sorun bütününde öncelikle politiktir. Vakit geçirilmeden yüksek kademe politik temsilciler temasa geçmeli ve o düzeyde de görüşmeler başlatılıp sonuca varıncaya dek sürdürülmelidir.

Yunanistan'ın sorunu B.M. Güvenlik Konseyine ve Lahey Adalet Divanına götürmesi, onun, hiç değilse şimdilik durumu bir sıcak savaşa doğru getirmekten sakındığı anlamına gelir. Yunan Dışişleri Bakanı Bitsios'un BM'e gitmek üzere yola çıkarken verdiği demeç de bu yorumu doğrulamaktadır. Yunanistan'ın bu ikili girişimiyle Yunanistan Türkiye arası Ege uyuşmazlığı bir süre askıya alınmış olmaktadır. İki Yunan notası arasında da bir yumuşama sezilmektedir. Basında çıkan nota metinleri doğru ise, birinci nota "Yunan hükümeti Yunanistan'a ait olan kıta sahanlığı üzerindeki haklarını koruyacağını bildirir" cümlesiyle son bulurken, 2. notanın son cümlesinde "Yunan hükümeti, Türkiye'nin girişimlerinden doğacak gerçek ve hukuki sonuçları tartacaktır." demekle yetinilmektedir. Tam bu sırada Karamanlis'in ani bir kararla ve cuntacı oldukları gerekçesiyle 236 subayı emekliye sevkedişi de anlamlıdır. Bu durumda, gerilimi artıran Türkiye olmamalıdır.

Yunanistan Lozan andlaşması hükümleri uyarınca 12 adayı silahtan ve askerden arındırılmış hale getirmeli, Türkiye'de de bu adalar üzerinde hak iddia edici nitelikte söz ve yayınlardan, tavır takınmalardan sakınılmalıdır. Türkiye'nin Misak-ı Milli sınırları dışında toprak iddiaları olamaz.

Ege kıta sahanlığı ve Kıbrıs sorunları birbirinden ayrı ve bağımsız sorunlar olarak gözükse ve Türkiye bu tezi, ne denli savunsa dahi dünya politik düzeyinde bunlar birbirine bağlı olarak değerlendirilecektir. Daha açıkçası, diğer ülkelerin Kıbrıs'a ilişkin olarak Türkiye hakkında verdikleri yargı ve aldıkları tavır, Ege sorunu konusunda aldıkları veya alacakları tavrı etkiler. Bu kaçınılmazdır.

Kıbrıs konusunda ise Türkiye'nin dünya'da pek destekleyici bulamadığı biliniyor. En çok güvenilen müslüman ülkeler ve Orta Doğu Arap ülkeleri dahi Makarios ile iyi ilişkileri sürdürmektedirler ve uluslararası toplantılarda Kıbrıs Türk Federe Devleti temsilcilerine hiç de yer vermemektedirler. Üçüncü Dünya denilen ülkelerle sosyalist devletler kesinlikle Kıbrıs'ın bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasından ve dış müdahalelerin olmamasından yanadırlar. Taksim, öncelikle ABD'nin işine gelir, onun ardından AET ülkeleri de bunu kabullenebilir. Ama bugünkü durumda onlar bile Türkiye'den yana değillerdir, ısrarla taviz istemektedirler. ABD ambargosu ve yapılan anlaşmanın Kongre'ce onaylanmaması bundandır. Diğer Nato üyelerinin Amerikan askeri yardımının bıraktığı açığı kapatmaya yanaşmamaları da bundandır.

Türkiye'nin iktidardaki ve ana muhalefetteki politik sözcüleri Türkiye'nin bağımsız ve egemen Kıbrıs devletinden yana olduğunu, bu tezi Türkiye'nin savundu-

ğunu tekrarlıyorlar, ama inandırıcı olamıyorlar, 3. dünya ülkelerinin ve sosyalist devletlerin desteğini kazanamıyorlar. İnandırıcı olamıyorlar ve destek kazanamıyorlar, çünkü düşünülen ve önerilen Federatif Kıbrıs devleti biçimi ve niteliği Kıbrıs'ın bütünlüğünü, bunun için de gerçekten bağımsız ve egemen bir devlet olabilmesini sağlamaktan uzak düşünüyor; taksime daha yakın duruyor ve giderek tam fiili ve hukuki taksime varması olasılığı kuvvetli görünüyor. Bir devletin bağımsızlığı için ekonomik bütünlüğe sahip olması şarttır. Türk Topluluğu Türkiye ile, Rum topluluğu Yunanistan'la ekonomik bütünleşmeye gidecekse, gidiyorsa, bunun sonu Federatif Kıbrıs Devleti Anayasasına ne hükümler konulursa konulsun, bölünmeye, taksime varacaktır.

Kıbrıs ekonomisi içinde Türk topluluğunun -bugünkü durumda Kıbrıs Türk Federe Devletinin- kendi içinde keskin sınıfsal farklar olmakla birlikte, bütününde, Rum topluluğunun bütününe kıyasla daha geri, daha yoksul olduğu doğrudur. Ama bu olgudan, Türk Topluluğunun, K.T.F.D.'nin, Türkiye ile ekonomik bütünleşme zorunluluğu sonucu çıkmaz. Kıbrıs ekonomisi içinde Türk topluluğunun durumunu iyileştirmek, kalkındırmak yolları aranarak, bu doğrultuda yardımlar yaparak soruna çözüm bulunabilir. Ve amaç Kıbrıs Türk burjuvazisini palazlandırmak değil, halk kitlesini kalkındırmak, onun ekonomik ve kültürel yaşam düzeyini yükseltmek olmalıdır. Bunun şartı Türk topluluğunun demokratikleştirilmesi ve Türkiye'deki iktidarın soruna bu açıdan bakmasıdır. Ne Kıbrıs Türk yönetimi, ne Türkiye'deki MC iktidarı böyle bir politikadan yana olmadıkları, Kıbrıs'taki ve Türkiye'deki burjuvazinin çıkarlarını kolladıkları içindir ki, Türkiye ile ekonomik bütünleşmeyi tek çıkar yol olarak göstermektedirler.

İkinci bir husus, ada devletinin dış politika ve savunma sorunudur. Dış politika ve savunma alanlarında iki federe devletten biri Türkiye'ye, diğeri Yunanistan'a ayak uyduracaksa ve her ikisinin ayrı ayrı oldukları olacaksa bağımsız ve egemen Kıbrıs devletinden ortada ne kalır? Kıbrıs yabancı üslerden ve kuvvetlerden arındırılmalı ve Kıbrıs devleti kendisi askersizleştirilmelidir. Ne bütünüyle Kıbrıs devletinin ne de onu oluşturan federe devletlerin silahlı kuvvetleri bulunmalı, Kıbrıs'ın güvenliği, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü ile birlikte uluslararası garanti altına alınmalıdır; İsviçre ve Avusturya'nın statüsüne benzer bir statüye kavuşturulmalıdır. O zaman, iki topluluk ve federe devlet arasında ayrılık ve uyumsuzluk doğurması en olası olan dış politika ve savunma konuları sorun olmaktan çıkar.

Kıyası, MC iktidarı ve ana muhalefet partisi gerçekten bağımsız ve egemen bir Kıbrıs devletinden yana iseler, o takdirde, böyle bir Kıbrıs devletini gerçekleştirecek nitelikte ve biçimde bu gerçekleşmenin gerektirdiği şartları içeren bir federasyon modeli önermelidirler.

Kıbrıs konusunda söylenecekler şüphesiz bu kadarla bitmemektedir. Ekonomik bütünlüğün yanı sıra iki topluluk arasında sosyal, kültürel ilişkiler de olacaktır, olmalıdır. Küçük bir adada iki topluluk birbirine düşman hale getirilmiş ve birbirinden Çin Seddi'yle ayrılmış olarak yaşayamazlar. Ayrıca, her iki topluluğun içyapılarının demokratikleştirilmesi, işçi ve emekçi kitlelerin kendi topluluklarında ve Kıbrıs Devleti politikasında etkin bir güç haline gelmeleri, söz ve karar sahibi olmaları sorunu vardır ve bizim açımızdan temel sorun budur. Kıbrıs'da olduğu

kadar Türkiye'de de, Yunanistan'da da işçi ve emekçi kitlelerin iktidarda oldukları zaman tüm sorunlar eşitliğe, hakkaniyete uygun olarak ve karşılıklı saygı ve sevgiye dayanılarak çözümlenebilecektir.

Çark Başak, Sayı 13, 16 Ağustos 1976